

Εκπαίδευση εκπαιδευτικών, εκπαιδευτική πολιτική και κοινωνική δικαιοσύνη

Χρήστος Ηρ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ
Αναπλ. Καθηγητής
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Θεσσαλονίκη, Ελλάδα
antwniou@auth.gr

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να εξετάσει αν υπήρξε και σε ποιο επίπεδο κοινωνική δικαιοσύνη στο θεσμό της εκπαίδευσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τη σύσταση του Ελληνικού Κράτους, δηλαδή από το 1830 ως το 2000.

2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΑΦΗΝΙΣΕΙΣ

2.1. Ο «Ο ΟΡΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ»

Με τον όρο «εκπαίδευση εκπαιδευτικών» εδώ νοείται η επίσημη εκπαιδευτική πολιτική νομοθεσία, η οποία προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο οφείλουν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας να εκπαιδεύουν επιστημονικά και επαγγελματικά κατά την αρχική τους εκπαίδευση τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Pöggeler, 1982, 101).

2.2. Ο ΟΡΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

Ο όρος «πολιτική» σημαίνει τον τρόπο διαχείρισης των κρατικών υποθέσεων και το σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας, ενός ιδρύματος, μιας επιχείρησης κ.λπ. (Παπαδάκης, 1993, 79).

Ο όρος «εκπαιδευτική πολιτική» είναι εκ των πραγμάτων πιο σύνθετος, αφού πρώτα από όλα αναφέρεται γενικά στην εκπαίδευση, δηλαδή στην εκμάθηση γνώσεων και δεξιοτήτων, στη γνώση μιας κουλτούρας και των συναρτημένων με αυτήν αξιών, στους εκπαιδευτικούς, στο σχολείο, στην σχολική υλικοτεχνική υποδομή, στη διδασκαλία και στα μέσα διεξαγωγής της διδασκαλίας (Παπαδάκης, 1993, 81).

Το περιεχόμενο, συνεπώς, της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής δημοσιοποιεί είτε ο Υπουργός Παιδείας ως εκφραστής της Κυβέρνησης ή της ομάδας ειδικών σε συνεργασία με τα αρμόδια πολιτικά πρόσωπα (Παπαδάκης, 1993, 88^ε).

2.3. Ο ΟΡΟΣ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ»

Το «Δίκαιο» είναι δημιούργημα του ανθρώπινου πνεύματος και αφορά στην ορθή συμπεριφορά του ανθρώπου προς τον συνάνθρωπό του και είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον ρυθμό και την τάξη της κοινωνικής ζωής των ανθρώπων (Γεωργιάδης/Ταμπάκης, 1996, 53).

Ο όρος Δικαιοσύνη ενέχει ευρύτερη σημασία και ο ουσιαστικός χαρακτήρας της είναι η θέληση του ανθρώπου να απονέμεται στον καθένα αυτό που του ανήκει και να μην βλάπτει ο άνθρωπος τον συνάνθρωπό του (Ντόκας, 1981, 51).

Ο όρος «κοινωνική Δικαιοσύνη» εμφανίστηκε αρχικά στη φρασεολογία των σοσιαλιστών και στη συνέχεια υιοθετήθηκε από τους οικονομολόγους, οι οποίοι πιστεύουν ότι η οικονομική επιστήμη έχει ως αντικείμενό της όχι μόνο την περιγραφή των οικονομικών φαινομένων (Γρατσίας, 1996, 60), αλλά και την κατανομή του πλούτου με βάση ηθικά κριτήρια (Ιντσέογλου, 1990, 141-147).

Συνεπώς, στην περίπτωση του θεσμού της εκπαίδευσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών αυτή η κοινωνική Δικαιοσύνη αφορά τόσο στον δίκαιο καταμερισμό της γνώσης, ή αλλιώς στην δίκαια παροχή της επαρκούς επιστημονικής και επαγγελματικής προετοιμασίας τους, προκειμένου αυτοί οι ίδιοι ως πρόσωπα να μπορούν να παρέξουν τις υπηρεσίες τους τόσο στους πολίτες της Ελλάδας όσο και οι πολίτες να μπορούν να απολαμβάνουν τα μορφωτικά αγαθά που τους υπόσχονται το Σύνταγμα και η επιμέρους σχετική νομοθεσία.

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

3.1. Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

3.1.2. ΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ (1834-1933)

Τα Διδασκαλεία αποτελούν τα πρώτα εκπαιδευτικά ιδρύματα του νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους, που είχαν ως σκοπό τους την γενική και ταυτόχρονα την επαγγελματική εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ανάλογα με τα διάφορα Αναλυτικά Προγράμματα, στα Διδασκαλεία όλων των τύπων διδάχθηκαν τα παρακάτω μαθήματα: Παιδαγωγική, Διδακτική, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Ηθική, Ειδική Διδακτική, Ψυχολογία, Γενική Παιδαγωγική, Φιλοσοφία, Ιστορία της Παιδαγωγικής, Ιστορία του ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος, Πρακτική Άσκηση.

Σε όλους τους τύπους των Διδασκαλείων το μεγαλύτερο κατά μέσο όρο ποσοστό εβδομαδιαίου χρόνου διδασκαλίας, δηλαδή το 61,7%, καταλαμβάνουν τα μαθήματα Ειδικότητας. Και αυτό επειδή εθεωρείτο ότι αυτά τα μαθήματα συμπλήρωναν την γενική εκπαίδευση των υποψήφιων δασκάλων. Στη δεύτερη θέση κατατάσσονται τα μαθήματα Δραστηριοτήτων (π.χ. Καλλιτεχνικά, Μουσική, Γυμναστική), με εβδομαδιαίο ποσοστό διδασκαλίας 28,3%. Στην τρίτη θέση ακολουθούν τα Παιδαγωγικά μαθήματα, με ποσοστό 10 %.

3.1.3. ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ (1933-1990)

Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες συνιστούν την εξέλιξη των Διδασκαλείων και η λειτουργία τους διαρκεί περισσότερο από πενήντα χρόνια. Θεσμοθετούνται ως Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα διετούς φοίτησης με μοναδικό σκοπό την επαγγελματική εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Με βάση τα συνολικά πέντε όμοια Αναλυτικά Προγράμματα που εκπονήθηκαν κατά τη διάρκεια λειτουργίας όλων των Παιδαγωγικών Ακαδημιών διδάχτηκαν τα παρακάτω Παιδαγωγικά μαθήματα: Γενική Παιδαγωγική, Γενική Διδακτική, Ειδική Διδακτική, Ιστορία της Παιδαγωγικής, Ψυχολογία, , Παιδαγωγική Ψυχολογία, Ιστορία της Αγωγής, Εξελικτική Ψυχολογία του παιδιού, Οργάνωση και Διοίκηση του Εκπαιδευτικού Συστήματος, Οικιακή Οικονομία, Συγκριτική Παιδαγωγική, Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Πρακτική Άσκηση.

Το μεγαλύτερο κατά μέσον όρο ποσοστό του εβδομαδιαίου χρόνου διδασκαλίας καταλαμβάνουν σ' αυτά τα Αναλυτικά Προγράμματα τα μαθήματα Ειδικότητας με ποσοστό 43,44%. Ακολουθούν στη δεύτερη σειρά τα Παιδαγωγικά μαθήματα με ποσοστό 33,8% και έπονται στην τρίτη θέση τα μαθήματα Δραστηριοτήτων με ποσοστό 24,3%.

3.1.4. ΤΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1982-2000)

Με το Νόμο 1268 του 1982 καταργούνται οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και στη θέση τους ιδρύονται τα εννέα τετραετούς φοίτησης Πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και τα εννέα Τμήματα Νηπιαγωγών. Σκοπός των Τμημάτων αυτών είναι να εκπαιδεύσουν τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης τόσο επιστημονικά όσο και επαγγελματικά-παιδαγωγικά.

Από την έναρξη λειτουργίας τους το 1984 ως το 2000 στα Παιδαγωγικά Τμήματα διδάχτηκαν και τα εξής παιδαγωγικά μαθήματα: Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Συγκριτική Παιδαγωγική, Φιλοσοφία της Αγωγής, Εκπαιδευτική

Πολιτική, Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης, Ειδική Παιδαγωγική, Ψυχολογία, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Εξελικτική Ψυχολογία, Σχολική Παιδαγωγική, Αναλυτικό Πρόγραμμα και Σχολικά Εγχειρίδια, Αξιολόγηση, Διδακτική Μεθοδολογία, Μαθησιακές Δυσκολίες, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Συγκριτική Παιδαγωγική, Πληροφορική, Πρακτική Άσκηση.

Ο κατά μέσον όρο ποσοστιαίος χρόνος που αφιερώνεται από το σύνολο των εννέα Τμημάτων κατά κατηγορία είναι ο εξής: την πρώτη θέση κατέχουν τα μαθήματα Ειδικότητας σε ποσοστό 50,85%, τη δεύτερη θέση καταλαμβάνουν τα Παιδαγωγικά μαθήματα σε ποσοστό 35,15%, ενώ στην τρίτη θέση ακολουθούν τα μαθήματα Δραστηριοτήτων με ποσοστό 14%.

3.1.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Εκείνο που αποδεικνύεται από τα παραπάνω παρατεθέντα στοιχεία είναι ότι τα ιδρύματα εκπαίδευσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είχαν εξ υπαρχής έως το 2000 ενσωματώσει στα προγράμματα σπουδών των υποψήφιων δασκάλων και νηπιαγωγών τα μαθήματα παιδαγωγικής εκπαίδευσης και Πρακτικής Άσκησης.

3.2. Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ-ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1836-2000)

Στόχος του Ελληνικού Πανεπιστημίου από την ίδρυσή του το 1836 ως το 1982 ήταν πρωτίστως η γενική μόρφωση μέσω της επιστήμης και σε δεύτερη μοίρα η επαγγελματική εκπαίδευση των φοιτητών (Ξωχέλλης, 1989, 34).

Σύμφωνα με το Διάταγμα υπ. αριθ. 87 της 31^{ης} Δεκεμβρίου 1836 (12 Ιανουαρίου 1837) «Περί του κανονισμού των Ελληνικών σχολείων και γυμνασίων», όσοι επιθυμούν να διορισθούν ως καθηγητές σε Γυμνάσιο, πρέπει να αποδεικνύουν ότι σπούδασαν σε μια Σχολή των γενικών επιστημών του Πανεπιστημίου και να υποβάλλονται σε θεωρητική και πρακτική εξέταση (άρθρο 98).

Ενώπιον μιας επιτροπής που διορίζεται από τη Γραμματεία των Εκκλησιαστικών, οι υποψήφιοι εξετάζονται προφορικά και γραπτά σε όλα τα διδαχθέντα στη Σχολή γνωστικά αντικείμενα και τα οποία απαιτούνται να γνωρίζει ο καθηγητής Γυμνασίου. Μετά από δυο χρόνια πρακτική άσκηση, ο υποψήφιος

ετοιμάζεται για την πρακτική εξέταση στα παραδιδόμενα μαθήματα του Γυμνασίου. Η πρακτική εξέταση γίνεται θεωρητικά ή γραπτά ενώπιον διορισμένης επιτροπής.

Η αλήθεια είναι ότι ο νόμος αυτός είναι πολύ προοδευτικός και μακάρι οι διατάξεις του να είχαν εφαρμοστεί. Επειδή όμως και ο Νόμος αυτός δεν λαμβάνει υπ' όψη του την ελληνική κοινωνία της Ελλάδας του 1830 αλλά τη Βαυαρία είναι ανεδαφικός και ανεφάρμοστος.

Έτσι ως το 1866, με την αύξηση του αριθμού των Γυμνασίων παρουσιάζονταν ελλείψεις καθηγητών και το Κράτος αναγκαζόταν να διορίζει ως καθηγητές και φοιτητές της Φιλοσοφικής χωρίς καμιά εξέταση (Ευαγγελόπουλος, 1998, 165).

Εξάλλου, επειδή δεν εφαρμόζονταν οι διατάξεις για την Πρακτική Άσκηση, επειδή υπήρχε μεγάλη ποικιλία μαθημάτων που όφειλαν να διδάξουν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί και επειδή δεν υπήρχαν παιδαγωγικά μαθήματα, το διδακτικό προσωπικό των Γυμνασίων αποδεικνύονταν αναποτελεσματικό στα διδακτικά τους καθήκοντα (Κόκκοτας, 1978, 118).

Ο καθηγητής της Ελληνικής Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (Εθνικό από το 1863 κ.ε.) Ι. Πανταζίδης, επισημαίνει από το 1875 την ανάγκη για την παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των καθηγητών του Γυμνασίου (Παπακωνσταντίνου, 1989, 453). Ο ίδιος αναλαμβάνει από το 1877 τη διδασκαλία του μαθήματος της Γυμνασιακής Παιδαγωγικής, ενώ από το 1884 αρχίζει και την Πρακτική Άσκηση των φοιτητών της Φιλοσοφικής στο προσαρτημένο στο Πανεπιστήμιο Φιλολογικό Φροντιστήριο, καθώς και στο Παιδαγωγικό Φροντιστήριο που διεύθυνε ο ίδιος (Πανταζίδης, 1989, κ', κατά: Ευαγγελόπουλος, 1998, 165).

Τα άρθρα του Νόμου για την Πρακτική Άσκηση και εξέταση ως προϋπόθεση για το διορισμό των καθηγητών επαναφέρθηκαν σε ισχύ το 1885 και το 1892. Μάλιστα, μετά τις προσπάθειες του Υπουργού Παιδείας Αθ. Ευταξία, διορίζεται το 1897 ο Δημ. Ζαγγογιάννης Υφηγητής της Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ το 1899 ιδρύεται στη Φιλοσοφική Σχολή ειδική έδρα «Γυμνασιακής Παιδαγωγικής και Μεθοδολογίας», την οποία καταλαμβάνει με πρόταση της Σχολής ο ίδιος (Ευαγγελόπουλος, 1998, 166).

Το έργο ωστόσο του Ζαγγογιάννη διακόπτεται το 1901 μετά την απόλυσή του από τον επόμενο Υπουργό Παιδείας Σ. Στάη της κυβέρνησης του Γ. Θεοτόκη. Ανακόπτεται με τον τρόπο αυτό μια πολύ σημαντική αρχή για την Πρακτική Άσκηση και για την παιδαγωγική κατάρτιση, την οποία είχαν εγκαινιάσει ο Ι. Πανταζίδης και ο Δημ. Ζαγγογιάννης.

Η ευχή για αρτιότερη επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση των καθηγητών Γυμνασίου εκφράστηκε με έμφαση λίγο αργότερα κατά το Α΄ Ελληνικόν Εκπαιδευτικόν Συνέδριον το 1904.

Η μεγάλη στιγμή για την ανάδειξη της ανάγκης για παιδαγωγική εκπαίδευση των Ελλήνων εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης επισφραγίστηκε με την κατάληψη της έδρας της Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής από τον καθηγητή Παιδαγωγικής Νικόλαο Εξαρχόπουλο το 1912. Και ακόμα περισσότερο με τη δημιουργία αποκλειστικής έδρας Παιδαγωγικής στο μοναδικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, την οποία και κατέλαβε ξανά το 1921 ο Νικόλαος Εξαρχόπουλος (Αντωνίου, 2008, 152 και 160).

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών παρέμεινε το μόνο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Ελλάδας ως το 1925. Τότε ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, οπότε και εκλέγεται το 1928 στην έδρα της Παιδαγωγικής ο καθηγητής Αλέξανδρος Δελμούζος.

Μετά την Επιτροπή Παιδείας του 1958 δρομολογήθηκε μια νέα εκπαιδευτική πολιτική σε ό, τι αφορά στην αύξηση του αριθμού των Πανεπιστημίων στην Ελλάδα. Έτσι ιδρύεται το 1964 το Πανεπιστήμιο Πατρών (ΦΕΚ 216, τ. Α΄, 11-11-1964) και η Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. στα Ιωάννινα (ΦΕΚ 267, τ. Α΄, 30-11-1964). Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 θα ιδρυθεί το Πανεπιστήμιο Κρήτης (ΦΕΚ 147, τ. Α΄, 15-9-1978). Η ίδια εκπαιδευτική πολιτική θα συνεχιστεί πιο έντονα μετά τη δεκαετία του 1980, οπότε και θα ιδρυθούν πολύ περισσότερα Πανεπιστήμια σε ολόκληρη την επικράτεια.

Παρά τις όποιες έντονες απαιτήσεις που εκφράστηκαν κατά καιρούς από τους άμεσα ενδιαφερόμενους φορείς για την παροχή πλήρους και καθολικής παιδαγωγικής, διδακτικής, ψυχολογικής εκπαίδευσης και Πρακτικής Άσκησης στους υποψήφιους καθηγητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλων των ειδικοτήτων, αυτό δεν επιτεύχθηκε ή τουλάχιστον δεν γενικεύτηκε και παρέμεινε σε ένα αρχικό στάδιο. Έτσι πέρα από τους τέσσερις Τομείς Παιδαγωγικής των Φιλοσοφικών Σχολών της Ελλάδας, που παρέχουν πλήρη θεωρητική παιδαγωγική εκπαίδευση και Πρακτική Άσκηση στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς και το Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας του Α.Π.Θ. που παρέχει πλήρη ειδίκευση και ταυτόχρονα πλήρη θεωρητική παιδαγωγική, διδακτική εκπαίδευση και Πρακτική Άσκηση στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι περισσότερες υπόλοιπες (λεγόμενες καθηγητικές) Σχολές περιορίζονται στην παροχή συνήθως ορισμένων κλάδων της Παιδαγωγικής και της Διδακτικής Μεθοδολογίας. Η Πρακτική Άσκηση -

όπου υπάρχει- είναι συνήθως στα περισσότερα από αυτά τα Τμήματα ενσωματωμένη στα μαθήματα Διδακτικής Μεθοδολογίας.

3.2.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Από τα εξετασθέντα στοιχεία προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις:

Στην πλειοψηφία τους τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν συνειδητοποιήσει -έστω και αργά- την αναγκαιότητα της παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης των υποψήφιων εκπαιδευτικών ανεξαρτήτως ειδικότητας. Ο βαθμός όμως αυτής της συνειδητοποίησης δεν είναι ικανοποιητικός, επειδή η οργάνωση της παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης φαίνεται αποσπασματική (Σιάνου-Κύργιου, 1992, 37) και πάντως όχι πλήρης τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο Πρακτικής Άσκησης (Λιακοπούλου, 2005, 148-150).

Ο βαθμός της συνειδητοποίησης για την αξία της παιδαγωγικής κατάρτισης των υποψήφιων Ελλήνων εκπαιδευτικών δεν κατέστη ακόμα δυνατόν να φέρει όλα τα Τμήματα σε στενότερη συνεργασία, προκειμένου να πάρουν μια κοινή απόφαση για την παροχή πιο συστηματικής παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης και Πρακτικής Άσκησης στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με βάση τα προηγηθέντα στοιχεία προκύπτει ότι στην Ελλάδα υφίσταται μια άνιση κοινωνική δικαιοσύνη μεταξύ των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε ό,τι αφορά στην επαγγελματική προετοιμασία τους. Η ανισότητα αυτή βαρύνει πρωτίστως τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Για να λειτουργήσει δημιουργικά ο εκπαιδευτικός της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η επίσημη ελληνική εκπαιδευτική πολιτική οφείλει να ακολουθήσει μια σθεναρή πορεία προς την πλήρη επαγγελματική εκπαίδευση όλων ανεξαρτήτως των Ελλήνων εκπαιδευτικών. Αυτό σημαίνει ότι πέραν της παροχής στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς της επιστημονικής εκπαίδευσης πρέπει ταυτόχρονα κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών να τους παρέχεται συστηματικά και η παιδαγωγική κατάρτιση τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Και όχι μόνον αυτό: παράλληλα με την παροχή της παραπάνω αναφερθείσας εκπαίδευσης θα πρέπει να παρέχεται στους εκπαιδευτικούς η επιμόρφωση με τις διάφορες μορφές της κατά τη διάρκεια όλης τους της καριέρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αντωνίου, Ηρ. Χρ. (2002) *Η εκπαίδευση των Ελλήνων δασκάλων (1828-2000)*.
Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αντωνίου, Ηρ. Χρ. (2008) *Παιδαγωγοί και Παιδαγωγική στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γεωργιάδης, Λ./Ταμπάκης, Γ. (1996) «Δίκαιο», στο Πάπυρος Λαρούς - Μπριτάνικα, τόμ. 21. Αθήνα. Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος.
- Καυφάλης, Αχ. (1990) *Παιδαγωγική Ψυχολογία*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Γρατσίας, Δ. (1996) «Δικαιοσύνη», στο Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς, στο Πάπυρος Λαρούς - Μπριτάνικα, τόμ. 21. Αθήνα. Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος.
- Μιχαλακόπουλος, Γ. (1996) *Κοινωνιολογία και εκπαίδευση: προσεγγίσεις στην κοινωνιολογική διερεύνηση της εκπαίδευσης και της εκπαιδευτικής πράξης*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Ιντζέογλου, Ν. (1990) *Κοινωνιολογία του Δικαίου*, τόμος 1^{ος}. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Λιακοπούλου, Μ. (2005) *Προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών: παιδαγωγική κατάρτιση και διαπολιτισμική Παιδαγωγική*. Μεταπτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη.
- Ντόκας, Αγ. (1981) «Δικαιοσύνη», στο Λεξικό φιλοσοφικών όρων. Αθήνα: Αστήρ.
- Παπαδάκης, Ν. (2004) *Η παλίμψηστη εξουσία: Κράτος, Πανεπιστήμιο και εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα*. Αθήνα: Gutenberg.
- Röggeler, F. (1982) «Εκπαίδευση εκπαιδευτικών», στο HERDER – Λεξικό σχολικής Παιδαγωγικής/μετ φρ. Κουτσούκης, Ελ. Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη.
- Σιάνου-Κύργιου, Ε. «Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και ο κοινωνικά προκαθορισμένος ρόλος τους», *Σύγχρονη Εκπαίδευση* 66 (1992).